

S. Konarski

Kościół w Trzęsaczu

Ochrona Zabytków 5/3 (18), 202-203

1952

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZABYTKI GINĄCE

KOŚCIÓŁ W TRZĘSACZU

W nadmorskiej osadzie Trzęsacz (pow. gryficki, woj. szczeciński) znajdują się ruiny gotyckiego kościoła¹. Budowniczo wie wznoszący go przed wiekami o kilkaset metrów od brzegu morskiego nie zdawali sobie zapewne sprawy, że Bałtyk mógłby kiedykolwiek zagrozić istnieniu budowli.

Brzegi morskie nie są trwałe, jak się to pozornie wydaje. Jak wykazały badania, średnia roczna cofania się całego brzegu pomorskiego wynosi 44 cm. Między Łebą a Wolinem — a więc na odcinku wybrze-

Ryc. 219. Kościół w Trzęsaczu. Stan z r. ok. 1874.

Ryc. 220. Ruiny kościoła w Trzęsaczu. Stan w r. 1952.

za, na którym zbudowano kościół trzęsacki — średnia ta jest jeszcze wyższa i waha się od 45 do 120 cm.

Ten niewielki, ale ciągle ubytek łądu, spowodowany erozyjną działalnością fal i sporadycznymi gwałtownymi sztormami, stał się przyczyną katastrofy kościoła w Trzęsaczu. Nie na wiele zdały się prace zabezpieczające, jakie ludność tamtejsza podjęła w celu ustalenia brzegu: zwolniły one, ale nie zahamowały pochodu Bałtyku. W XVIII wieku morze porywa trzy gospodarstwa chłopskie, położone na północ od kościoła. W r. 1806 stromy brzeg morski oddalony jest od kościoła już tylko o 15 metrów, w r. 1855 odległość ta wynosi 5,5 metra, wreszcie w r. 1868 przy północnej ścianie kościoła pozostała już tylko urwista, usypująca się ścieżyna. Północne okna kościoła zamurowano, bo szum morza przeszkadzał w odbywaniu nabożeństw.

Nie ustawano także w pracach zabezpieczających. Budowane tamy i falochrony miały na celu powstrzymanie kruszącego działania fal. Mimo tych wysiłków trzeba było w r. 1874 kościół zamknąć (ryc. 219). Pierwsze osunięcie się ściany północnej nastąpiło w r. 1900. Dalsze zniszczenie kościoła poszło w szybkim tempie. W roku 1901 oderwała się cała ściana północna a w r. 1903 północna część ściany wschodniej. Do naszych czasów dotrwała już tylko mocno spękana i uszkodzona ściana południowa i niewielki fragment ściany wschodniej (ryc. 220 i 221).

Kościół w Trzęsaczu pochodzi z w. XV. Prezbiterium, zbudowane w początkach tego wieku, zamknięte było pięciobocznie. Zachodnia część kościoła z końca XV-go wieku uchodziła niegdyś mylnie, z powodu półkoliście zamkniętych okien, za romańską. O gotyckości kościoła świadczył ostrołukowy portal zdobiony profilem o potrójnym wałku, skarpy o pięknych proporcjach, kryte rzymską dachówką, czy ostrołukowe okna prezbiterium ozdobione również bogatym profilowaniem.

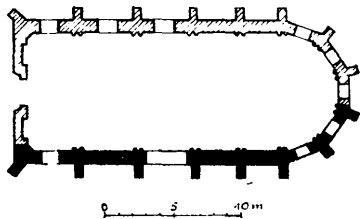
Kościół był pięcioprzęsłowy, zbudowany z cegły, na planie prostokąta (23×8,95 m) przykryty pierwotnie sklepieniem, które po zniszczeniu w r. 1658 zastąpiono stropem belkowym.

Wnętrze kościoła musiało być pierwotnie nietynkowane, o czym świadczą sta-

¹ G. Dehio, *Handbuch der Deutschen Kunstdenkmäler*. Berlin 1922. T. II, s. 204; H. Lemcke, *Die Bau- und Kunstdenkmäler der Provinz Pommern*. Szczecin, 1915. Cz. II, t. IV (Kreis Greifenberg) s. 108.

ranne wykonanie fug i duża liczba bogatych kolorystycznie zacheuszków.

Bogate wyposażenie wnętrza wraz z barokowym ołtarzem głównym i stallami

Ryc. 221. Rzut poziomy kościoła w Trzemesznie. Istniejące resztki murów zalawowane

o formach renesansowych zostało zniszczone w czasie katastrofy kościoła.

Istniejące obecnie resztki murów mają przed sobą zaledwie kilka lat życia. Kilka sztormów wystarczy, by po pięknym gotyckim kościele w Trzemesznie nie pozostało śladu.

S. Konarski

RÓŻNE

OGÓLNOPOLSKI ZJAZD KONSERWATORSKI

W dniach od 28 września do 2 października br. odbył się w Krakowie ogólnopolski zjazd konserwatorski połączony z objazdem terenowym po zabytkach województwa krakowskiego, katowickiego i opolskiego. Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu i wyników obrad ukaże się w następnym numerze „Ochrony Zabytków“.

Redakcja

KAFLE Z ZAMKU W OSTROROGU

W Ostrogu (pow. szamotulski) na wzgórzu zamkowym i w jego bezpośrednim sąsiedztwie można znaleźć liczne fragmenty ceramiczne, pochodzące z dawnej siedziby Ostrorogów. Reprodukowane ułamki są szczątkami płytek kaflowych. Kafle te starannie wypalone i pokryte wielobarwną polewą wykazują dwa rodzaje dekoracji.

Wcześniejszy (ryc. 223) czasowo operuje późnogotyckim reliefowym ornamentem typu maswerkowego, tworzącym ozdobny, żółty romb o wewnętrznym polu fioletowym, podczas gdy pozostała powierzchnia kafła jest niebieska. Silnie wypukłe brzegi pokrywa polewa żółta i zielona. Przy jed-

Ryc. 222. Kafel renesansowy odnaleziony na terenie zamku w Ostrogu.

nej zapewne tylko krawędzi występował ponadto renesansowy motyw plastycznych żębów na przemian białych i fioletowych.

Drugi, późniejszy (ryc. 222) operuje motywem wypukłych rozet o środkowej czę-

Ryc. 223. Kafel późnogotycki odnaleziony na terenie zamku w Ostrogu.